

Yükseköğretimde Acil Uzaktan Eğitime Geçilmesi Üzerine Bir Araştırma: Fırat Üniversitesi Örneği

Damla Topçu^{1*}

¹Fırat Üniversitesi, Kovancılar Meslek Yüksekokulu, Sağlık Bakım Hizmetleri Bölümü

dtopcu@firat.edu.tr

*Sorumlu Yazar

Geliş tarihi: 08.02.2024
Kabul tarihi: 25.10.2024
Yayın tarihi: 31.01.2025

Özet: Uzaktan eğitim, internet ve teknolojileri kullanılarak zaman ve mekândan bağımsız olarak gerçekleştirilen bir eğitim modelidir. Acil durumlarda uzaktan eğitim, tüm eğitim kademelerinde ya da belli eğitim kademelerinde uygulanabilmektedir. 6 Şubat Kahramanmaraş depremleri nedeniyle yükseköğretimde acil uzaktan eğitim modeline geçilmiştir. Bu çalışmada öğrencilerin acil uzaktan eğitime ilişkin görüşleri ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış ve fenomenolojik desen tercih edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubu, Kovancılar Meslek Yüksekokulu'nda bulunan ve acil uzaktan eğitimi deneyimleyen öğrencilerden oluşmaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak farklı bölümlerdeki öğrenciler ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerden elde edilen veriler metin haline getirildikten sonra kodlanmış ve temalar belirlenmiştir. Araştırmanın temaları; acil uzaktan eğitimin avantajları, acil uzaktan eğitimin dezavantajları, öğrencilerin derslere katılmama nedenleri ve acil uzaktan eğitimde yaşanan sorunlar şeklindedir. Araştırmada uzaktan eğitimin zaman ve mekân sınırsızlığı, maliyetin düşüklüğü, rahatlık, zaman tasarrufu gibi yönlerden avantajlı ancak verimsiz, öğretici olmama, etkileşimin olmaması ve kendini açıkça ifade edememe gibi yönlerden de dezavantajlı olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin tamamının düzenli olarak derslere katılmadığı ve bunun nedenlerinin de zorunluluğun olmaması, internet kısıtlılığı, depremzede olma ve ev ortamının verdiği odaklanma sorunu olduğu görülmektedir. Öğrencilerin uzaktan eğitimde internetin kısıtlı olması, birtakım teknik aksaklıkların yaşanması, verilen derslerin etkili olmaması ve odaklanamama gibi problemler yaşadığı da araştırma kapsamında elde edilen bir diğer sonuçtur.

Anahtar Kelimeler: Deprem, Öğrenci, Uzaktan eğitim, Üniversite

GİRİŞ

Teknolojinin her geçen gün gelişmesi, örgün eğitime alternatif birçok eğitim sisteminin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu eğitim sistemlerinden biri de uzaktan eğitimidir (Tuncer ve Taşpınar, 2008). Uzaktan eğitim, eğitime olan talebin karşılanmasında alternatif bir eğitim sistemi olarak ortaya çıkmaktadır (Bakioğlu ve Çevik, 2020). Uzaktan eğitim, mekânsal olarak farklı yerlerde bulunan öğrencilerin, öğretmenlerin ve kaynakların telekomünikasyon sistemlerinden yararlanılarak bir araya getirildiği bir eğitim modelidir (Schlosser ve Simonson, 2002). Diğer bir ifade ile uzaktan eğitim, bilgi ve iletişim teknolojileri kullanılarak zaman ve mekândan bağımsız olarak gerçekleştirilen ekonomik ve etkileşimli bir eğitim şeklidir (Gökçe, 2008). Bununla birlikte uzaktan eğitimin hem öğrencilere hem de öğretmenlere zaman ve mekân bakımından esneklik sağlaması modelin avantajlı yönlerinden biridir (Uşun, 2006). Uzaktan eğitimin amacı, teknolojik gelişmelerden yararlanarak eğitimde zamansal ve mekânsal engelleri ortadan kaldırmak, zamandan ve mekândan etkilenmeyecek şekilde eğitim öğretime devam etmektir (Özbay, 2015: 378). Uzaktan eğitim, eğitimin kısa süre içerisinde ve daha az maliyetle daha geniş kitlelere ulaşmasına imkân tanınması açısından önem arz etmektedir (Banks vd., 2007).

Uzaktan eğitimde dersler eş zamanlı (senkron) veya eş zamansız (asenkron) biçimde gerçekleştirilmektedir. Eş zamanlı biçimde yürütülen derslerde öğrenciler ve eğitimciler birbirleri ile iletişim kurabilmektedirler. Eş zamansız biçimde ise öğrenciler istedikleri yer ve zamanda internet üzerinden derslere erişebilmekte ve sisteme yüklenen ders kayıtları ve videolar ile dersi takip edebilmektedirler. Senkron derslerde, öğrenci eğitimci ile anında iletişime geçebilmekte ve sorularını eş zamanlı olarak yöneltebilmekteyken asenkron derslerde öğrenci eğitimciye eş zamanlı soru sormamakta ve eğitimci ile iletişime geçememektedir (Serçemeli ve Kurnaz, 2020).

Geleneksel eğitim yöntemlerine göre farklı bir eğitim metodu sunan uzaktan eğitimin avantajlı ve dezavantajlı yönleri bulunmaktadır (Karakuş vd., 2020). Eğitim maliyetlerinin düşmesi, her yaş grubundan kişiye ulaşılabilmesi, fırsat eşitliği sağlanması, bilginin kolay ve hızlı bir şekilde aktarılabilmesi (Balaban, 2012) ve çalışan öğrencilerin eğitime devam edebilmesini sağlaması (Bates, 2015) uzaktan eğitim avantajlarından bazılarıdır. Traxler, uzaktan eğitimin ekonomiklik ve erişilebilirlik açısından da avantajlı olduğunu belirtmektedir (2018: 4). Bununla birlikte zaman ve mekânda esneklik sağlanması, öğrencinin öğrenme hızına göre şekillenmesi (Arat ve Bakan, 2014), eğitime erişemeyenlere imkân tanınması (Odabaş, 2003), zengin ders materyalleri sunması ve zaman tasarrufu sağlanması (Kırık, 2016) gibi yönleriyle de uzaktan eğitimin avantajlı olduğu söylenebilmektedir. Uzaktan eğitimin avantajlarından faydalanabilmek için öncelikle öğrencilerin dijital teknolojilere sahip olmaları ve bu teknolojileri kullanma ve yönetme becerilerine sahip olmaları gerekmektedir. Dolayısıyla sosyoekonomik koşullar ölçüsünde teknolojiye ulaşabilmenin yanı sıra teknolojiyi kullanma becerileri de öğrencilerin derse katılma ve dersleri anlamaları noktasında önem arz etmektedir. Bu durum uzaktan eğitimde öğrencilerin derslere katılıp başarılı olmalarının haricinde göz önünde bulundurmaları gereken farklı durumlar olduğunu da ortaya koymaktadır (Zan ve Zan, 2020).

Uzaktan eğitimin avantajlarının yanısıra bir takım dezavantajlı yönleri de bulunmaktadır. Eğitim süresi içerisinde anında geri bildirim alamama, teknolojik cihazlara bağlı kalma, sosyal uzaklaşma ve diğer üniversitelerde denklikle ilgili yaşanan sorunlar gibi noktalar da uzaktan eğitimin dezavantajları arasında yer almaktadır (Venter, 2003; Zuhairi, Wahyono ve Suratinah, 2006; Lei ve Gupta, 2010; Horspol ve Lange, 2012; De Paepe, Zhu ve Depryck, 2018; Gewin, 2020). Karakuş ve diğerleri tarafından yapılan bir çalışmada uzaktan eğitimin öğrenci-öğrenci ve öğrenci-eğitimci arasındaki iletişimi sınırlı hale getirdiği ve sosyalleşme becerilerini olumsuz etkilediği tespit edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin motivasyonunu olumsuz etkilediği de görülmektedir (Karakuş vd., 2020). Sınavlarda ölçme değerlendirme eksikliği, teknolojik kısıtlılık, fırsat eşitsizliği, motivasyon kaybı, teknik aksaklıklar, hazırlıksız olma gibi durumlarda uzaktan eğitimin dezavantajları arasında yer almaktadır (Özdoğan ve Berkant, 2020). Uzaktan eğitimde öğrencilerin yaşamış oldukları sorunlara bakıldığında iletişim ve teknik aksaklık (Keskin ve Özer Kaya, 2020) internet bağlantı sorunu ve cihaz kısıtlılığı gibi noktalarda sorun yaşadıkları görülmektedir. Karakuş ve diğerlerinin yapmış oldukları çalışmada, öğrenciler derslere düzenli girmelerine rağmen ders esnasında teknik aksaklıklar nedeniyle derslerin tamamını takip edemedikleri tespit edilmiştir (Karakuş vd., 2020). Özellikle kırsal bölgelerde internet erişiminin olmadığı durumlarda dersleri takip etmede sorun yaşanmaktadır. Bunun yanı sıra herkesin evinde internet olmaması ve kişinin akıllı telefonundan yalnızca sınırlı miktarda veriye sahip olduğu durumların mevcut olması da uzaktan eğitimde yaşanan diğer sorunlar arasında yer almaktadır (Ramos-Morcillo vd., 2020). Bu durum uzaktan eğitimde fırsat eşitsizliğini ortaya çıkarmaktadır.

Dünyanın birçok yerinde uzaktan eğitim modelinden yararlanılmaktadır. Türkiye’de de son zamanlarda uzaktan eğitim faaliyetlerinin arttığı görülmektedir (Özbay, 2015). Acil durumlarda tüm eğitim kademelerinde ya da belli eğitim kademelerde acil uzaktan eğitim modeline geçilebilmektedir. 6 Şubat Kahramanmaraş depremleri nedeniyle de yükseköğretimde acil uzaktan eğitim modeline geçilmiştir. Bu çalışmada acil uzaktan eğitim modelini deneyimleyen öğrencilerin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Yükseköğretimde acil uzaktan eğitime geçilmesi üzerine yapılan bu çalışmada araştırma yöntemlerinden nitel araştırma yöntemi kullanılmış ve araştırma yorumsamacı yaklaşımla kurgulanmıştır. Araştırma deseni olarak fenomenolojik desen tercih edilmiştir. Fenomenolojik araştırma, bir ya da birkaç kişinin deneyimlerinden ortak anlamlar çıkarmayı hedeflemektedir (Creswell, 2016). Bu çalışmada da bizzat acil uzaktan eğitimi deneyimlemiş olan öğrencilerin deneyimleri üzerinde durulacaktır.

Araştırma, üç ana araştırma sorusu etrafında şekillenmiştir. Birincisi; acil uzaktan eğitimin avantaj ve dezavantajlarına, ikincisi; öğrencilerin yaşadıkları problemlere, üçüncüsü de öğrencilerin dersleri takip edip etmediklerine yöneliktir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu Fırat Üniversitesi, Kovancılar Meslek Yüksekokulu'nda eğitim gören öğrencilerden seçilmiştir. Amaçlı örnekleme yönteminin tercih edildiği bu çalışmada, acil uzaktan eğitim sürecini deneyimleyen öğrencilere ulaşmak hedeflenmiştir. Nitel araştırmada katılımcı sayısı doygunluk ile belirlenmektedir. Bu çerçevede toplam 12 katılımcıyla görüşülmüştür. Önceden hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Katılımcıların kimliklerinin etik açıdan açığa çıkarılmaması için katılımcılar görüşme sırasına göre kodlanmıştır. Örneğin birinci sırada görüşülen katılımcı "G1" şeklinde kodlanmıştır. Katılımcılara ait bilgiler Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1

Katılımcıların Sosyodemografik Özellikleri

Gör. Kodu	Cinsiyet	Yaş	Program	Memleket	Görüşme Süresi
G1	Kadın	23	Optisyenlik Pr.	Kahramanmaraş	21
G2	Kadın	19	İlk ve Acil Yardım Pr.	Diyarbakır	17
G3	Erkek	21	İlk ve Acil Yardım Pr.	Diyarbakır	20
G4	Kadın	35	İşletme Yönetimi Pr.	Elazığ	23
G5	Erkek	20	Bilgisayar Programcılığı	Malatya	18
G6	Kadın	22	İlk ve Acil Yardım Pr.	Diyarbakır	17
G7	Kadın	19	İlk ve Acil Yardım Pr.	Elazığ	21
G8	Kadın	20	İlk ve Acil Yardım Pr.	Malatya	15
G9	Erkek	18	İlk ve Acil Yardım Pr.	Elazığ	18
G10	Kadın	23	Sağlık Kurumları İşletmeciliği Pr.	Elazığ	17
G11	Kadın	24	Sağlık Kurumları İşletmeciliği Pr.	Elazığ	22
G12	Kadın	21	Eczane Hizmetleri Pr.	Elazığ	16

Tablo 1'de görüldüğü üzere katılımcıların 9'u kadın, 3'ü erkektir. Yaşları 18-35 yaş aralığında olup 1'i Optisyenlik, 6'sı İlk ve Acil Yardım, 1'i İşletme Yönetimi, 1'i Bilgisayar Programcılığı, 2'i Sağlık Kurumları İşletmeciliği 1'de Eczane Hizmetleri Programı öğrencisidir. Katılımcıların memleketleri Kahramanmaraş, Diyarbakır, Elazığ, Malatya'dır. Burada da görüldüğü gibi katılımcıların hepsi deprem bölgesinde yaşamaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın veri toplama tekniği nitel araştırma yönteminin bir tekniği olan derinlemesine görüşmedir. Katılımcılarla önceden hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Veri Toplama Süreci

Elazığ'da ve Kovancılar'da ikamet etmekte olan Fırat Üniversitesi öğrencileri ile görüşmeler Kovancılar Meslek Yüksekokulu'nda gerçekleştirilmiştir. Araştırmada 12 öğrenci ile görüşülmüş ve görüşmeler katılımcıların rızası alınarak kayıt altına alınmıştır. Görüşmeler 15-23 dakika arasında sürmüştür. Araştırmanın veri doyumuna ulaşmasından dolayı 12. görüşmeden sonra görüşmeler sonlandırılmıştır.

Yapılan bu çalışmada araştırma etiği ilkeleri gözetilmiş olup gerekli etik kurul izinleri alınmıştır. Etik kurul izni kapsamında; Fırat Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulundan 05.12.2023 tarih ve 20224 sayılı belge alınmıştır.

Verilerin Analizi

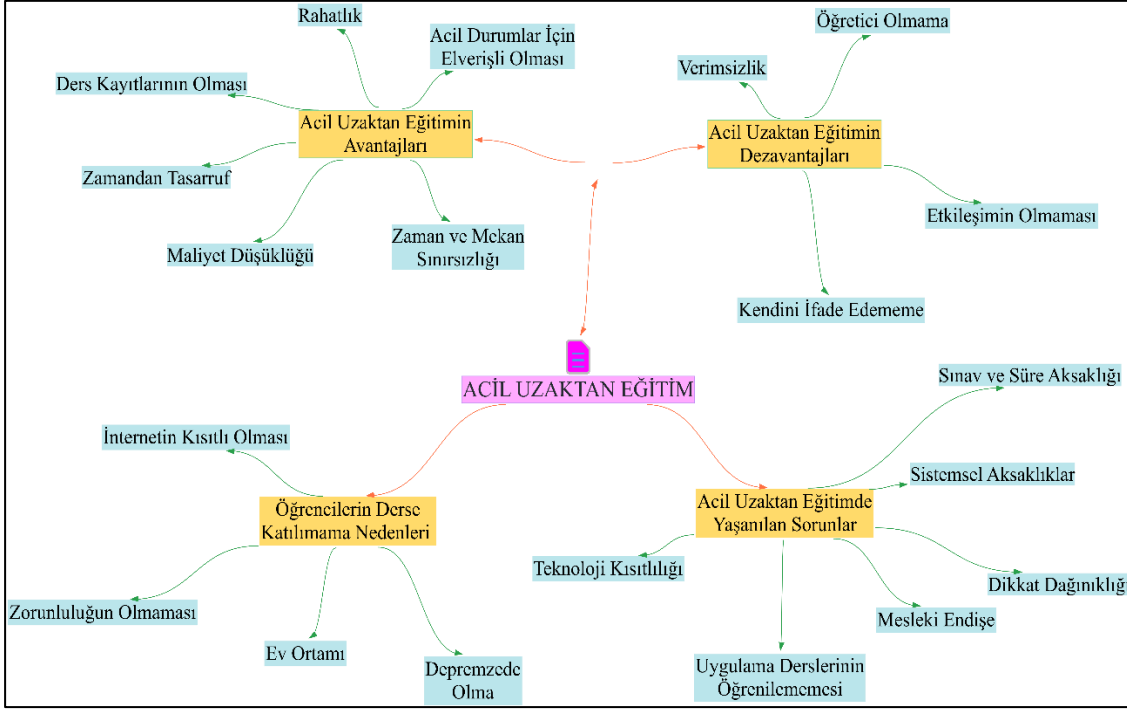
Görüşmelerden elde edilen veriler metin haline getirildikten sonra kodlar ve temalar belirlenerek tematik analiz yapılmış ve yorumlanmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin literatürü desteklediği görülmektedir.

BULGULAR

Katılımcılara sorulan sorular ve alınan cevaplardan MAXQDA Nitel Veri Değerlendirme Programı'ndan yararlanılarak kodlar çıkarılmış ve temalar belirlenmiştir. Araştırmada dört tema belirlenmiştir. Bunlar; acil uzaktan eğitimin avantajları, acil uzaktan eğitimin dezavantajları, öğrencilerin derse katılmama nedenleri ve öğrencilerin uzaktan eğitimde karşılaştıkları problemlerdir. Araştırmanın kavram haritası Şekil 1'de gösterilmektedir.

Şekil 1

Araştırmanın Kavram Haritası

Öğrencilerle yapılan görüşmelerde “Acil uzaktan eğitim hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusu sorulmuş ve öğrencilerden alınan cevaplar incelendiğinde uzaktan eğitime ilişkin avantajlı ve dezavantajlı görüşlerle karşılaşılmıştır. Bu nedenle “acil uzaktan eğitimin avantajları” ve “acil uzaktan eğitimin dezavantajları” temaları belirlenmiştir.

1. Acil Uzaktan Eğitimin Avantajları

Katılımcılardan alınan cevaplardan acil uzaktan eğitimin avantajları teması “zaman ve mekân sınırsızlığı”, “maliyet düşüklüğü”, “rahatlık”, “zamandan tasarruf”, “ders kayıtlarının olması” ve “acil durumlar için elverişli olması” alt temalarına ayrılmıştır.

1.1. Zaman ve Mekân Sınırsızlığı

Katılımcılar uzaktan eğitimin her zaman ve her yerde derse girilmesine imkân tanınması açısından avantajlı olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların ifadelerinin bir kısmı aşağıda verilmiştir.

“ Tek iyi yanı, buradayken o derse girmek zorunda kalıyoruz ama örnek veriyorum biz telefondan girdiğimiz zaman başka bir işimiz varsa onu da aynı anda yürütebiliyorduk. Dışarıda da olsak açık dinleyebiliyorduk. Tek iyi yanı bu benim için. (...)” (G1)

“Bir öğrenci olarak derse ulaşım çok rahattı. Hiçbir yere gitmiyorduk hani uyandıığımız gibi derse girebiliyorduk. (...)” (G3)

“Uzaktan eğitimde her yerden derse girebiliyorsun bu yönüyle avantajlı.(...)” (G11)

1.2. Maliyet Düşüklüğü

Katılımcılar uzaktan eğitimde okula gelinmediği için maddi yönden avantajlı olduğunu belirtmişlerdir. Özellikle Elazığ'dan Kovancılar'a gelen öğrenciler ulaşım ve yemek ücreti ödemedikleri için masrafların azaldığını belirtmişlerdir. Katılımcıların ifadelerinin bir kısmı aşağıda verilmiştir.

"(...).Yemeğimizi falan evde yiyorduk. O yönden çok iyiydi. Maddi olarak iyiydi ama öğrenme olarak değil." (G3)

"Ulaşım konusunda gerçekten çok problem yaşıyordum köyde olduğum için. Onun dışında doğruyu konuşmak gerekirse o zaman daha rahattım açıkçası. Her sabah kalk servis de yok köyde. Özel araçla gelip gitmek zorundayım yani o yüzden uzaktan eğitim olması benim açımdan daha avantajlıydı.(...)." (G4)

"Bizim okulumuz Kovancılar'da, ilçede olduğu için ulaşım bakımından uzaktan eğitim bize çok yaradı. Okula gelip gitmek bizim için işkence. Ulaşım sıkıntılı. Ulaşım araçları baya sıkıntılı, biz pek bulamıyoruz, sıkıntı yaşıyoruz o konuda. Okula yüz yüze gelmek zorunda olmamız bize çok iyi oldu o zaman.(...)" (G9)

"(...). Yüz yüze eğitimde haftanın üç günü derse geliyorduk buraya, öğle araları yemek yiyorduk burada yemekhane parası veriyorduk. Yani o yönden, para yönünden biraz iyi oldu bizim için." (G10)

1.3. Rahatlık

Öğrenciler eğitimin uzaktan olmasının rahatlık sunduğunu belirtmişlerdir. Hem okula gitmek için hazırlanılmadığı hem de derslere hazırlık yapma telaşı olmadığı için uzaktan eğitim öğrencilere bir rahatlık sunmuştur denilebilir. Katılımcıların ifadelerinin bir kısmı aşağıda verilmiştir.

"Hani online olduğu için biliyoruz hoca bizi görmüyor mesela buraya geldiğimiz zaman ki disiplinimizle evdeki disiplin aynı olmuyor. Evde pijamalarla derse giriyorduk. (...)." (G2)

"İyi yanları ders esnekliğinin biraz daha rahat olmasıydı hocaların bu konuda biraz daha destek çıkabilmesi... (...)." (G5)

"İşi kolaylaştıran yönü rahat oluyordun. Derslere adapte olmadığın için kendini salıyordun.(...)." (G8)

1.4. Zamandan Tasarruf

Öğrenciler uzaktan eğitimde okula gelmedikleri için zaman kaybı yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Bu yönüyle uzaktan eğitim, öğrencilere ders dışında farklı şeyler yapabilmeleri için zaman sağlamıştır denilebilir. Katılımcıların ifadelerinin bir kısmı aşağıda verilmiştir.

"...sınava hazırlanan öğrenciler vardı, dgs, kpss gibi. Hani onlar için zaman yaratıyordu. Daha çok çalışmalarını sağlıyordu. Ya da ders değil de dışarda çalışan arkadaşlarımız vardı belki onlar için hani bir avantaj olabilir. Onun haricinde pek bir şey yoktu. Belki zamandan, kendine ayırdığın zaman artıyordu bence." (G2)

"Zaman kaybı yaşanmıyordu.(...)." (G5)

"Yüz yüze eğitimde okula hazırlanıp gitmek, öğlen okulda olmak bunların hepsi zaman kaybına neden oluyor ama uzaktan eğitimde bunlar olmadığı için zaman olarak daha avantajlıydı." (G11)

1.5. Ders Kayıtlarının Olması

Uzaktan eğitimde yapılan derslerin kaydının alınması ve öğrencilerin bu ders kayıtlarına uzaktan eğitim sisteminden istedikleri zaman ulaşabilmeleri, kaçırdıkları derslerin tekrar dinlenmesini sağlamaktadır. Bu şekilde yüz yüze eğitimin aksine uzaktan eğitimde kaçırılan derslerin tekrar dinlenebiliyor olmasının öğrencilere avantaj sağladığı görülmektedir. Katılımcıların ifadelerinin bir kısmı aşağıda verilmiştir.

"Derslerin kayıtlı olması tekrar izlenmesini sağlıyordu ama yüz yüze eğitimde not aldığımdan sorumlusun onu da kaçırınca ya da tam anlamayınca problem oluyor" (G4)

"Ben bölümümü seven birisiyim, derslerime de o şekilde alakalı birisiyim. Bu bağlamda derse katılmaya çaba gösteriyordum. Derslere katılmasam bile derslerin tekrar videoları var tekrar vidolardan takip etmeye çalışıyordum.(...)" (G5)

"(...). Hem başka kurslara gidiyordum, direksiyon filan bu arada mecbur olduğu için, bölüm için alıyordum. O arada da giremiyordum. Sonradan izleme şansın oluyordu ama..." (G7)

1.6. Acil Durumlar İçin Elverişli Olması

Katılımcıların bazıları uzaktan eğitimden memnun olmasalar da olağanüstü durumlarda eğitimden uzak kalmadıkları için uzaktan eğitimin avantajlı olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların ifadelerinin bir kısmı aşağıda verilmiştir.

“İyi ki de böyle bir sistem var en azından bölümden geri kalmamış olduk, derslerimizden geri kalmamış olduk. Bir şekilde de tamamlamaya çalıştık. Ben çok memnundum bu açıdan ama umarım bir daha böyle olağanüstü felaketler bir daha başımıza gelmez. En azından zor durumlarda böyle bir avantajın olması çok önemli.” (G4)

“Uzaktan eğitimle yüz yüzenin yeri çok başka ama uzaktan eğitimde herhangi bir gereklilik durumlarında iş görebilecek potansiyele sahip bir sistem. Tabii ki yüz yüzenin yerini tutmuyor. Ama yani idare eder diyebilirim. Hiç yoktan iyidir. (...).” (G5)

“(...) Tabii ki hiç eğitim olmamasındansa kesinlikle uzaktan eğitim yine iyidir. Ama yüz yüze eğitime göre tercih etmiyorum böyle söyleyeyim.” (G6)

2. Acil Uzaktan Eğitimin Dezavantajları

Katılımcılardan alınan cevaplardan “acil uzaktan eğitimin dezavantajları” teması; “verimsizlik”, “öğretici olmama”, “etkileşimin olmaması” ve “kendini ifade edememe” alt temalarına ayrılmıştır.

2.1. Verimsizlik

Katılımcılar uzaktan eğitim sisteminin verimsiz olduğunu belirtmişlerdir. Uzaktan eğitim sisteminin alışlagelmiş bir sistem olmaması; öğrencilerin ders dinlemelerini ve derse katılımlarını olumsuz etkilediği ve bu durumun öğrencilerin derslerden verim alamamalarına neden olduğu söylenilebilir. Katılımcıların ifadelerinin bir kısmı aşağıda verilmiştir.

“Yüz yüze kadar verimli olduğunu düşünmüyorum. Evet, yine bir verim alıyorduk ama bence yüz yüze daha iyi benim için. Çünkü bizim uygulamalı derslerimiz var ilk yardım dersimiz, Optisyenlik dersimiz. Bence bunların yüz yüze görüşülmesi daha uygun olurdu. O yüzden çok verim aldığımızı düşünmüyorum.” (G1)

“(...) Çok fazla verim alamıyorduk hiçbir şekilde. Kendi adıma konuşayım derslere giriyorum ama hani hocanın farkındasın görmüyor seni sonuçta bunun farkındasın ister istemez sınıftaki odaklanmayla evdeki odaklanma hiçbir şekilde aynı olmuyor. Çok verimli değildi.(...)” (G2)

“Dersin verimliliği çok düşük oluyordu yüz yüze olmadığı için. Çok dikkate alamıyordum, dikkatimi veremiyordum.(...)” (G8)

“...dersin verimliliği arada bir sıkıntı oluyordu ama doldurmaya çalışıyorduk.” (G10)

2.2. Öğretici Olmama

Katılımcılar uzaktan eğitimde aldıkları derslerin öğretici ve kalıcı olmadığını ifade etmişlerdir. Öğrenciler geriye dönüp baktıklarında uzaktan eğitimde hiçbir bilgi edinmediklerini ve kendilerine mesleğe dair yeni şeyler katamadıklarını dile getirerek uzaktan eğitimin bu yönüyle avantajlı olmadığını belirtmişlerdir. Katılımcıların ifadelerinin bir kısmı aşağıda verilmiştir.

“(...) Akılda çok kalmıyordu, bilgi havada kalyordu.” (G1)

“Eğitim anlamında hiçbir katkısı yoktu. Sadece hani dönemi geçiştirmek için güzel, geçiştirmek için sadece. Bilgi anlamında hiçbir şey kattığını düşünmüyorum. Hani çok fazla sınavdan kalan öğrenci için belki bu avantaj olabilir. Yüksek not alıyorsun ama içi boş not alıyorsun. İçi doldurulmamış notlar alıyorsun. O yüzden pek bir avantajı yoktu bence. (...). Mesela yüz yüze olduğu zaman yazdığım gibi aklımda kalyordu ama online eğitimde hayır.(...)” (G2)

“(...) Uzaktan eğitimle mezun olan bir insanın hiçbir şey öğrenmediğini düşünüyorum.(...)” (G3)

“Mesela ben hiçbir şey bilmiyorum. Birinci dönemde en azından zorlansam da derslere aşınaydım, bir bilgim vardı. Ama uzaktan eğitimde hiçbir bilgim yoktu. Hiçbir şey anlamıyordum.(...)” (G8)

2.3. Etkileşimin Olmaması

Katılımcılar uzaktan eğitimde yüz yüze eğitimdeki öğretmen-öğrenci ve öğrenci-öğrenci etkileşiminin olmadığını belirtmişlerdir. Bu durum bir taraftan sosyalleşmeyi olumsuz etkilerken bir taraftan eğitimde karşılıklı soru sorup öğrenme tekniğini de geri planda bırakmaktadır denilebilir. Dolayısıyla yüz yüze

etkileşimin olmaması öğrencilerin öğrenmelerini de olumsuz etkilemektedir. Katılımcıların konu ile ilgili ifadelerinin bir kısmı aşağıda verilmiştir.

“(...) Uzaktan eğitim bir de öğrencileri daha çok asosyalleştirdi. Buradayken yine birbirimizle konuşuyorduk, sosyalleşebiliyorduk.” (G3)

“(...) Yüz yüze hocala birebir etkileşime geçebiliyoruz, anlamadığımızı sorabiliyoruz, yeri geliyor kendisi yanımıza gelip bize öğretiyor, anlamadığımız yeri gösteriyor. Bunu online eğitimde yapması imkansız bir şey. (...)” (G5)

“(...)Yüz yüze eğitimde bizzat bize uygulamalı olarak da gösterilen bir sürü şey var. Hocayla karşı karşıya olup soru sorabiliyoruz. Ama uzaktan eğitimde bir etkileşim yok.” (G9)

2.4. Kendini İfade Edememe

Katılımcıların bazıları uzaktan eğitim platformlarında sesli olarak kendilerini ifade edemediklerini, bazen de sorulan sorulara mesaj olarak cevap vermek istediklerinde geç kaldıklarını ve derse katılamadıklarını belirtmişlerdir. Dolayısıyla uzaktan eğitim, öğrencilerin kendilerini ifade edebilmelerini ve derse aktif olarak katılabilmelerini olumsuz etkileyebilmektedir. Katılımcıların ifadelerinin bir kısmı aşağıda verilmiştir.

“Canlı derste hocalar soru soruyor, biz cevap vermek için hazırlıyorduk bazen hoca kendisi cevap veriyordu yazdığımızı siliyorduk. Bu defa ikincisini yazmaya çalışırken o gidiyordu. Mesela yanlış değilsem A. hoca bir de siz Colabrate diye bir şey var, oradan yaptığınız zaman sesi açabiliyorduk. Mesela bazı hocalarda ses açma şeyi yoktu sadece el kaldırma şeyi vardı. Onda sesli konuşamıyorduk.” (G2)

“(...) Sorunca soruyorsun, yazana kadar hoca başka bir şey anlatıyordu zaten.” (G7)

3. Öğrencilerin Derse Katılmama Nedenleri

Katılımcılara “Derslere aktif/düzenli bir şekilde derslere katılabiliyor muydunuz? Katılamıyordusanız nedeni neydi?” sorusu sorulmuştur. Katılımcılardan alınan cevaplar incelendiğinde katılımcıların tamamının derslere aktif/düzenli bir şekilde katılmadıkları görülmektedir. Bu nedenle “öğrencilerin derse katılmama nedenleri” teması belirlenmiş ve bu tema; “zorunluluğun olmaması”, “depremzede olmak”, “internet kısıtlılığı” ve “ev ortamı”alt temalarına ayrılmıştır.

3.1. Zorunluluğun Olmaması

Katılımcılar devam zorunluluğu olmamasından ve derslerde esnek davranılmasından dolayı derslere düzenli katılmadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların ifadelerinin bir kısmı aşağıda verilmiştir.

“...online derslerin bir kötü yanı da biraz daha esneklik olduğu için derslere katılabilme oranları da düşüyordu ister istemez. Hani geceleyin belki işimiz oluyordu onun neticesinde geç uyuyorduk sabahki derse yetişemeyebiliyorduk. Bu tür kötü yanları da vardı diyebilirim. (...)” (G5)

“(...) Zorunlu olmadığı için insan girmek istemiyordu. Zamanını ona ayırmak istemiyordu. Bir zorunluluk olsa en azından insanlar derki tamam hadi girelim falan ama öyle girmiyordum hiç.” (G8)

“Uzaktan eğitimde anlamadığım için katılmıyordum derslere sadece dokümanlara bakıyordum. Derslere katılım zorunluluğu olmadığı için ve hocalar esnek davrandıkları için derslere düzenli katılmıyordum.”(G11)

3.2. Depremzede Olma

Katılımcıların bazıları depremzede olmalarından dolayı birtakım sıkıntılar yaşamışlardır. Yaşamış oldukları bu sıkıntılar derslere düzenli bir şekilde katılmalarını engellemiştir. Katılımcıların ifadelerinin bir kısmı aşağıda verilmiştir.

“...Maraş'ta olduğum dönem vesaire çok katılamadım. Evimiz ağır hasar aldığı için başka yere taşınmak zorunda kaldık o arada katılamamıştım derslere.” (G1)

“Ben kendim bunu söylemeli miyim bilmiyorum. Kendim depremzede birisiyim. Benim şans faktörüm bir tık daha yüksek olabilirdi. Depremden sonra buraya geldik.(...) Burada internet problemimiz vardı. (...). O dönem birazcık aksadı çünkü deprem dolayısıyla birçok şey yaşadık hani ailenin ayrı düşmesi, ailede maddi geçim ondan sonra birçok sebepten dolayı ben o dönem online olarak ders saatlerinde tam katılamadım ama videoların hepsini teker teker izleyip telafisini yaptım kendi adıma.” (G5)

“Evde çatlaklar vardı o an sıkıntı yoktu ama evde kalamıyorsun çünkü bütün bina boşalıyor sen kalamıyorsun. Yer değişikliği oluyor. Başkasının evine gidiyorsun, belki başka bir akrabanın evine

sıgınıyorsun. Her yerde bir düzen oluşturulmuyor. Her yerde internet erişimi sağlanamıyor. Bingöl'de kaldık bir süre dediğim gibi her yerde düzeni oluşturamıyorsun. Bu da derse girmeyi etkiledi maalesef.” (G12)

3.3. İnternetin Kısıtlı Olması

Katılımcıların bazıları derslere mobil internet kullanarak girmişlerdir. Ancak internet yeterli gelmediği için derse düzenli girme noktasında problem yaşamışlardır. Ayrıca bazı katılımcılar maddi durumdan dolayı internet faturasını ödeyemediklerini ve bu nedenle derslere düzenli bir şekilde katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların ifadelerinin bir kısmı aşağıda verilmiştir.

“Yok aktif katılamıyordum derse. (Neden peki?) İnternetle alakalı, dediğim gibi öğrenci evinde kalıyoruz. İnternet faturası ödemeyi unutuyorduk, günü ne zaman olduğunu bilmiyorduk. İnternetimiz yetişmiyordu bazen dayanmıyordu o yüzden.”(G3)

“...telefonun internetinden kullanıyordum o da yetmiyordu yani. İnternetim bittiğinde derse katılamıyordum.” (G4)

3.4. Ev Ortamı

Katılımcılar ev ve okul ortamının birbirinden farklı olduğunu, ev ortamında derslere odaklanmanın okul ortamına göre daha zor olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca bazı katılımcılar ev ortamında diğer aile üyelerinin ve eve gelen gidenlerin olmasının derslere girmelerini ya da uzun süre derste kalmalarını olumsuz etkilediğini de ifade etmişlerdir. Katılımcıların konu ile ilgili ifadelerinin bir kısmı aşağıda verilmiştir.

“...ister istemez sınıftaki odaklanmayla evdeki odaklanma hiçbir şekilde aynı olmuyor.(...)” (G2)

“(...) Evde bir defa o düzeni kaçırınca kaçıyor. Çünkü düşünün yani evde beş altı kişi var ve bir süre sonra artık şey yapıyor ‘boş ver, gel şuraya gidelim, yok şu geliyor’ yani onlara müdahale edemiyorsun, bir yere kadar müdahale edebiliyorsun.(...)” (G4)

“Evde ders olmuyor. Okul olunca bir görevinin olduğunu biliyorsun, bilinçli bir şekilde sorumluluk sahibi oluyorsun ve o derse giriyorsun. İster istemez zaten o dersten verim alabiliyorsun. Ama uzaktan eğitimde evde derse girmeyebiliyorsun. (...)” (G12)

4. Acil Uzaktan Eğitimde Yaşanılan Sorunlar

Katılımcılara “Uzaktan eğitimde yaşadığınız sorunlar nelerdi?” sorusu sorulmuştur. Katılımcılardan alınan cevaplar incelendiğinde uzaktan eğitimde birçok konuda sorun yaşandığı görülmektedir. Bu nedenle “acil uzaktan eğitimde yaşanan sorunlar” teması belirlenmiş ve bu tema; “internet kısıtlılığı”, “sistemsel aksaklıklar”, “uygulamalı derslerin öğrenilememesi”, “teknoloji kısıtlılığı”, “dikkat dağınıklığı”, “mesleki endişe” ve “sınav ve süre aksaklığı” alt temalarına ayrılmıştır.

4.1. İnternet Kısıtlılığı

Katılımcıların çoğunluğu uzaktan eğitimde internet problemi yaşadıklarını belirtmişlerdir. İnternete erişimin kısıtlı olmasının yanında bulunan yerde internet alt yapısının iyi olmamasından dolayı da öğrenciler internet sıkıntısı yaşamışlardır. İnternet iyi çekmediği için uzaktan eğitim sistemine bağlanma noktasında da problem yaşandığı görülmektedir. Katılımcıların konu ile ilgili ifadelerinin bir kısmı aşağıda verilmiştir.

“İnternetten dolayı sıkıntı yaşadım.” (G6)

“İnternet kaynaklı bağlanma sıkıntısı yaşadım. Zaten problemimizin %90'ı orada açığa çıkıyor.(...)” (G5)

“(...) İnternet çekme problemleri yaşadım, internetin bitme problemleri yaşadım. Onun dışında işte cihaz bulamadığım oldu. Bu gibi sıkıntıları çok fazla yaşadım.” (G9)

4.2. Sistemsel Aksaklıklar

Katılımcıların büyük çoğunluğu uzaktan eğitimde sistemsel problemler yaşadıklarını belirtmişlerdir. Uzaktan eğitim sisteminin ders ve sınav esnasında sistemden attığı ve zaman kaybına neden olduğu belirtilmiştir. Aynı anda birçok kişinin sisteme giriyor olmasının sistemin çökmesine neden olduğu görülmektedir. Ayrıca sistemden kaynaklı ses problemi yaşandığı da belirtilmiştir. Bu gibi sistemsel aksaklıkların dersin ve sınavların verimliliğini olumsuz etkilediği söylenilebilir. Katılımcıların ifadelerinin bir kısmı aşağıda verilmiştir.

“Yaşadığımız sıkıntı sistem çok sık atıyordu. Biz bazen de ses sıkıntısı yaşadık. O yüzden girilmediğimiz de düşünülebilir derse hani bu sıkıntı oluyordu. Bunun dışında bir sıkıntı yok.” (G1)

“...o dönem biraz şey yaşadım uzaktan eğitim konusunda iki tane sınavım iptal oldu benim. (...). Matematik sınavım vardı o şekilde. Tam sisteme yükleyeceğim sırada sistem beni attı.(...)” (G5)

“Sınavda çok problem yaşadık. Atıyorum 20 dakikada ya da 30 dakikada 20 soruyu yapın diyorlardı ama 60 kişi ya da daha fazla öğrenci o sisteme giriş yaptığında sistem çöküyor ve donuyordu. (...).” (G8)

4.3. Uygulamalı Derslerin Öğrenilememesi

Sağlık programlarında okuyan katılımcılar uzaktan eğitimde uygulamalı derslerin teorik olarak işlendiğini ve uygulama dersi için proje ödevi verdiklerini ifade etmişlerdir. Ancak uygulama derslerinde pratik yapılmadığı için öğrenemediklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların ifadelerinin bir kısmı aşağıda verilmiştir.

“(…) Optisyenlik uygulama dersimiz var onda da proje ödevi şeklinde verdik. (Verimli oluyor mu?) Olmuyor. Burada olsaydık hocamız bize maketler üzerinde gösterecekti ilk yardımda. Diğerinde de örnek veriyorum biz cam keseceğiz, o aletleri bizim kendimiz görmemiz var. Bunda sadece biz proje ödevi verdik. O yüzden olmuyor.” (G1)

“Travma dersimiz normalde uygulamalı, Vaka dersi de uygulamalı. Ama sistemde teorik olarak yer aldığı için biz bunu da online işledik. Mesela bizim için Travma dersi çok çok önemli. Bütün uzuv kopmaları ondan sonra oluşabilecek travma komplikasyonları biz bu derste öğreniyoruz. Ama şu an hiçbir şey yok aklımızda. Sadece birinci sınıfta ambulans servisi eğitiminde gördüğümüz dersler aklımızda.”(G2)

“Hocanın ne anlatmak istediğini anlamıyordum. Göstermeye çalışıyordu mesela ilacı, ilacı görmediğim için neyden bahsediyor onu bile bilmiyordum. Görmediğim için verimli geçmiyordu o açıdan sorun yaşadım.” (G7)

4.4. Teknoloji Kısıtlılığı

Katılımcıların bazıları bilgisayarlarının olmadığını, telefonla derse girmeye çalıştıklarını ancak bazen telefonların da yeterli gelmediğini belirtmişlerdir. Bu nedenle başkalarından bilgisayar ya da daha iyi özelliklere sahip telefon aldıkları da görülmektedir. Hatta katılımcının biri bu nedenle bilgisayar almak zorunda kaldığını belirtmiştir. Katılımcıların ifadelerinin bir kısmı aşağıda verilmiştir.

“(…)Kendi telefonumdan giremiyordum sistemden dolayı. Gidip şey yapıyordum mesela sağdan soldan bilgisayar telefon alıyordum. O şekilde uzaktan eğitim sistemine giriyordum.” (G3)

“...bilgisayarım maalesef yoktu elimizde yani alamadık. Telefonla giriyordum, telefonla girdiğimiz için de yazılar çok küçük yani böyle yapıyoruz ekrana. Ama yine de yapabildiğimiz kadar yapmaya çalıştık açıkçası, elimizden geldiğince.” (G4)

“Telefonla olmuyordu. Proje ödevi veriyorlar. Telefonla olmuyordu. Mecbur bilgisayar almak zorunda kaldım. Her gün de birinden isteyemezdim.(...)” (G7)

4.5. Dikkat Dağınıklığı

Katılımcıların bazıları uzaktan eğitimde derslere odaklanamadıklarını ve dikkat dağınıklığı yaşadıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin bilgisayar ya da telefonla derse katıldıklarında evin vermiş olduğu rahatlık ve teknolojik aletlerdeki dikkat dağıtıcı unsurlar nedeniyle derslere odaklanamadıkları ve dersten verim alamadıkları söylenilebilir. Katılımcıların ifadelerinin bir kısmı aşağıda verilmiştir.

“(…) Dikkat dağınıklığı çok fazla oluyordu. Hem evin içerisinde, bir sınıfta olduğun zaman tam dikkatini verebiliyorsun ama bilgisayar başında olmuyor.(...)” (G8)

“(…) Sonuçta ilerde bu mesleği yapmayı planlıyoruz. Bunları öğrenmemiz gerektiğinin bilincindeyiz ama uzaktan olduğu için ev ortamındaydık, rahat bir ortamdıydık bu bizim anlamamızı olumsuz etkiliyordu ve dikkat dağınıklığımızı çok artırıyordu.(...)” (G9)

4.6. Mesleki Endişe

Uygulama dersi olan katılımcılar uygulama derslerini yüz yüze görmedikleri için mesleki hayatlarında problem yaşayabileceklerini ifade etmişlerdir. Uzaktan eğitimle hiçbir şey öğrenemeyeceklerini ve bu şekilde sağlıklı olunamayacağını da belirtmişlerdir. Katılımcıların ifadelerinin bir kısmı aşağıda verilmiştir.

“(…) Hemşirelik, tıp, ebelik, paramedik bu bölümlerde uzaktan eğitim zor, olmuyor. Eğer o kişi uzaktan eğitimle mezun olursa işe başladığı zaman hasta ona bakar, o hastaya bakar. Hiçbir şey yapamaz. Çünkü herhangi bir uygulama yok uzaktan eğitimde.” (G3)

“Uzaktan eğitimle sağlıklı olunmaz yani. Ölüm sayısı artar. Çok değişik şeyler ortaya çıkar.” (G7)

“Bizim Paramedik olduğu için derslerimiz daha çok şey olması lazım uygulamalı. Ondan dolayı uygulamalı derslerde anlamadığımız için işe geçtiğimizde çok zorlanacağımızı düşünüyorum o konuda. Böyle bir sorunumuz var.(...)” (G8)

4.7. Sınav ve Süre Aksaklığı

Katılımcılar sınavlarda hem sistemsel aksaklıklar yaşadıklarını hem de uzaktan eğitimin sınavlarında sorulara geri dönüş yapamadıklarını, sürenin karşılarında görülüyor olmasından dolayı stres olduklarını, herkesin sorusunun farklı olduğunu da belirtmişlerdir. Ayrıca kopya çekilmesin diye soruların zorlaştırıldığı ve sürenin kısıtlı tutulduğu da belirtilmiştir. Bunların yanı sıra uzaktan eğitimdeki sınav notlarının yüz yüze eğitimdeki sınav notlarına göre daha yüksek olduğu ve kopya çekildiği de belirtilmiştir. Bu durumda uzaktan eğitim sisteminin ölçme değerlendirme faaliyetlerinin çok sağlıklı olmadığı söylenilebilir. Katılımcıların ifadelerinin bir kısmı aşağıda verilmiştir.

Online eğitimde sınava girdiğim zaman süre olduğu için orada stresli oluyordum. Sınıf ortamında sınava girdiğimiz zaman daha rahat oluyoruz. Mesela istediğimiz sorudan başlayabiliyoruz. Ama online olduğu zaman, orada süre var o süre beni böyle strese koyuyordu. Anksiyete var benim, gördüğüm zaman elim titriyor. O yüzden yüz yüze eğitim bence daha iyiydi. Başarı oranım daha iyiydi.”(G2)

“Uzaktan eğitimde sadece bir cihazla girmiyorduk sınava, teknolojik cihazla. Üç dört cihaz vardı, en az yanımızda üç dört kişi vardı. Bunu herkes biliyordu. (Kopya mı çekiyordunuz?) Evet, açık açık söylüyoruz yani.” (G3)

“(…) Biz soruları geçemiyorduk. Bir soruyu geçtiğinde diğer soruya geri dönemiyordun. Bu konuda çok sıkıntı çektik. Ama bunu kopya çekilmesin diye yapıyorlardı. Bilmiyorum inşallah bundan sonraki uzaktan eğitim durumunda zaman aralıklarını genişletip insanların girmesini kolaylaştırırlar.” (G8)

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

6 Şubat Kahramanmaraş depremleri ile birlikte yükseköğretimde yüz yüze eğitim modelinden acil uzaktan eğitim modeline geçilmiştir. Bu çalışmada da acil uzaktan eğitimi deneyimleyen öğrencilerin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri incelenmiştir. Acil uzaktan eğitimin öğrenciler açısından avantajlı ve dezavantajlı yönlerinin olduğu tespit edilmiştir. Öğrenciler uzaktan eğitimin zaman ve mekân bakımından sınırsız olması, maliyetin düşmesi, rahatlık sunması, zamandan tasarruf etmelerini sağlaması, ders kayıtlarının sistemde bulunması ve acil durumlarda eğitimden uzak kalmamalarını sağlaması bakımından avantajlı olduğunu belirtmişlerdir. Serçemeli ve Kurnaz (2020)'ın üniversite öğrencileri üzerinde yapmış oldukları çalışmada da, ders kayıtlarının tekrar izlenebilmesi, zaman tasarrufu sağlaması ve esnek bir eğitim olanağının olmasının uzaktan eğitimde avantaj olduğu tespit edilmiştir.

Öğrenciler açısından uzaktan eğitimin dezavantajları ise derslerin verimsiz olması, öğretici olmaması, öğrenci-öğrenci, eğitmen-öğrenci etkileşiminin olmaması ve kendilerini ifade edemiyor olmalarıdır. Serçemeli ve Kurnaz (2020)'ın çalışmasında da sosyal yalıtılmışlık hissi ve eğitmenlere ve internete ulaşamama uzaktan eğitimin olumsuz yönleri olarak tespit edilmiştir. Keskin ve Özer Kaya (2020)'nın öğrenciler üzerine yapmış oldukları çalışmada da öğrencilerin kendilerini yeterince ifade edememeleri, yeterli dönüt alamamaları ve öğretilen konuları çabuk unutmaları açısından uzaktan eğitimin dezavantajlı olduğu tespit edilmiştir. Simonson, Schlosser ve Orellana (2011)'a göre örgün eğitim gibi uzaktan eğitimde etkili bir eğitim şeklidir. Ancak öğrencilerin derslerin özellikle uygulama derslerinin verimsiz ve öğretici olmadığına ilişkin ifadeleri acil uzaktan eğitimin yüz yüze eğitim kadar etkili olmadığını göstermektedir. Karakuş ve diğerleri (2020)'nin yapmış oldukları çalışmada hem öğrencilerin hem de akademisyenlerin bir an önce yüz yüze eğitime geçilmesine yönelik elde ettikleri öneriler de uzaktan eğitimin yüz yüze eğitim kadar etkili olmadığını ortaya koymaktadır.

Öğrencilerin uzaktan eğitimde derslere katılmamalarının eğitmenler için önemli bir sorun olduğu görülmektedir (Karakuş vd., 2020; Özer ve Çekici, 2020; Şen Yaman, 2022). Bu çalışmada da öğrencilerin tamamının derslere düzenli katılmadıkları tespit edilmiştir. Öğrencilerin derslere katılmama nedenlerinin başında derse devam zorunluluğunun olmaması ve internet kısıtlılığı gelmektedir. Bunların yanında öğrencinin deprezede olması ve ev ortamında derslerin yapıyor olması da öğrencilerin derse katılmama nedenleri arasında yer almaktadır. Öğrenciler uzaktan eğitimde birtakım sorunlar yaşamışlardır. Bu

sorunların başında internet kısıtlılığı ve sistemsel aksaklıklar gelmektedir. Ayrıca uygulama dersleri olan öğrencilerin tamamı uygulama derslerini uzaktan eğitimde öğrenme noktasında problem yaşamışlardır. Bunların yanı sıra teknolojik cihazlara erişim sorunu, dikkat dağınıklığı, mesleki endişe, sınav ve süre ile ilgili yaşanan aksaklıklar da öğrencilerin uzaktan eğitimde yaşadıkları sorunlar arasında yer almaktadır. Serçemeli ve Kurnaz (2020)'ın yapmış oldukları çalışmada uzaktan eğitimde yaşanan sorunların başında internete ulaşamama gelmektedir. Kürtüncü ve Kurt (2020)'un yapmış oldukları çalışmada da öğrencilerin yaşamış olduğu problemlerden birinin uygulama derslerinin nasıl olacağı düşüncesidir. Bunun yanında uzaktan eğitim alt yapısının yetersizliği nedeniyle yaşanan sistemsel aksaklıklar, birçok öğrencinin sisteme girmesiyle yaşanan internet sorunu, derslerin takip edilememesi ve derslerden verim alamama da tespit edilen sorunlar arasında yer almaktadır. Başka çalışmalarda da teorik derslerin uzaktan yapılabildiği ancak uygulama dersleri noktasında sıkıntı yaşandığı tespit edilmiştir (Sahu, 2020; Wang et al., 2020; Keskin ve Özer Kaya, 2020). Keskin ve Özer Kaya, uzaktan eğitimin teorik derslere katkısının uygulama derslerinden daha fazla olduğunu belirtmektedir. Öğrencinin teorik bilgiye ek olarak uygulama yapması mesleki uygulama yeteneğine katkı sağlayacaktır (2020: 65). Bu durumda öğrenciler ileride yapacakları meslekleri konusunda da mesleki endişe yaşamamış olacaklardır.

Bu araştırmada uzaktan eğitime ilişkin dezavantajların ve yaşanan sorunların tespit edilmesinin uzaktan eğitim sisteminin geliştirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu konuda yapılacak araştırmalarda kentsel ve kırsal alan farklılıklarının göz önünde bulundurulması, kırsal ve kentsel alanlarda yaşayan öğrencilerle ayrı ayrı çalışmaların yapılması uzaktan eğitimin avantajları, dezavantajları ve uzaktan eğitimde yaşanan sorunların daha iyi anlaşılması açısından önemli katkılar sağlayacaktır. Ayrıca uzaktan eğitim sisteminin geliştirilmesi açısından uzaktan eğitimde uygulama dersleri için neler yapılabileceğine dair araştırmalar yapılması da önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- Arat, T, Bakan, Ö. (2014). Uzaktan eğitim ve uygulamaları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 14(1-2), 363-374.
- Bakioğlu, B. & Çevik, M. (2020). Covid-19 pandemisi sürecinde fen bilimleri öğretmenlerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Turkish Studies*, 15(4), 109-129. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.43502>
- Balaban, E. (2012). *Dünyada ve Türkiye’de uzaktan eğitim ve bir proje önerisi*. İstanbul: Işık Üniversitesi.
- Banks, F., Bird, M., Deane, M., Hedges, C., Leach, J. & Moon, B. (2007). Costing open and distance teacher education: Case study examples from Sub-Saharan Africa, Washington D.C, USA: World Bank Institute. (Retrieved: https://wikieducator.org/images/1/1a/Costing_Study_101907.pdf).
- Bates, A. W. (2015). *Teaching in a digital age*. Open Educational Resources Collection. 6. University of Missouri, St. Louis. <https://irl.umsl.edu/oer/6>
- Creswell, J. W. (2016). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni* (3. Baskı). Mesut Bütün ve Selçuk Beşir (Çev. Ed.). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- De Paepe, L., Zhu, C., & DePryck, K. (2018). Drop-out, retention, satisfaction and attainment of online learners of dutch in adult education. *International Journal on E-Learning*, 17(3), 303-323.
- Gewin, V. (2020). Covid-19 bekletilirken öğretimi çevrimiçi taşımak için beş ipucu. *Doğa Dergisi*, 580, 295-296.
- Gökçe, T. A. (2008). Küreselleşme sürecinde uzaktan eğitim. *Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 1-12.
- Horspool, A. & Lange, C. (2012). Applying the scholarship of teaching and learning: Student perceptions, behaviours and success online and face-to-face. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 37(1), 73-88.
- Karakuş, N. Ucuzsatar, N. Karacaoğlu, M. Ö. Esendemir, N. & Bayraktar, D. (2020). Türkçe öğretmeni adaylarının uzaktan eğitime yönelik görüşleri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 19, 220-241. <https://doi.org/10.29000/rumelide.752297>.
- Keskin, M, & Özer Kaya, D. (2020). Covid-19 sürecinde öğrencilerin web tabanlı uzaktan eğitime yönelik geri bildirimlerinin değerlendirilmesi. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(2), 59-67.
- Kırık, A. (2016). Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi ve Türkiye’deki durumu. *Marmara İletişim Dergisi*, 21, 73-94.
- Kürtüncü, M. & Kurt, A. (2020). Covid-19 pandemisi döneminde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitim konusunda yaşadıkları sorunlar. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, 7(5), 66-77.
- Lei, S. A. & Gupta, R. K. (2010). College distance education courses: Evaluating benefits and costs from institutional, faculty and students’ perspectives. *Education*, 130(4): 616-631.
- Odabaş, H. (2003). İnternet tabanlı uzaktan eğitim ve bilgi ve belge yönetimi. *Türk Kütüphaneciliği*, 17(1), 22-36.
- Özbay, Ö. (2015). Dünyada ve Türkiye’de uzaktan eğitimin güncel durumu. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(5), 376-394.

- Özdoğan, A.Ç. & Berkant, H. G. (2020). Covid-19 pandemi dönemindeki uzaktan eğitime ilişkin paydaş görüşlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 13-43.
- Özer, Ö. & Çekici, Y. E. (2020). Uzaktan eğitim yoluyla yürütülen Türk dili derslerinin değerlendirilmesi: nitel bir araştırma. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi (Ö7)*, 92-110. <https://doi.org/10.29000/rumelide.808251>
- Ramos-Morcillo A. J., Leal-Costa, C., Moral-García J. E. & Ruzafa-Martínez, M. (2020). Experiences of nursing students during the abrupt change from face-to-face to e-learning education during the first month of confinement due to Covid-19 in Spain. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(15), 5519. <https://doi.org/10.3390/ijerph17155519>
- Sahu, P. (2020). Closure of universities due to coronavirus disease 2019 (Covid-19): Impact on education and mental health of students and academic staff. *Cureus*, 2019(4), 4-9. <http://doi.org/10.7759/cureus.7541>
- Schlosser, A. L. and Simonson, M. (2002). *Distance education: Definition and glossary of terms* (Second ed.). Iap.
- Serçemeli, M. & Kurnaz, E. (2020). Covid-19 pandemi döneminde öğrencilerin uzaktan eğitim ve uzaktan muhasebe eğitimine yönelik bakış açıları üzerine bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademik Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 40-53.
- Simonson, M., Schlosser, C. & Orellana, A. (2011). Distance education research: A review of the literature. *Journal of Computing in Higher Education*, 23(2-3), 124.
- Şen Yaman, G. (2022). Arapça öğretiminde uzaktan eğitim uygulamalarına yönelik akademisyen görüşleri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, GEFAD-YABDİLSEM*, 1(1), 79-114.
- Traxler, J. (2018). Distance learning-predictions and possibilities. *Education Sciences*, 8(35), 1-13.
- Tuncer, M. & Taşpınar, M. (2008). Sanal ortamda eğitim ve öğretimin geleceği ve olası sorunlar. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 125-144.
- Uşun, S. (2006). *Uzaktan eğitim*, (1.Basım), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Venter, K. (2003). Coping with Isolation: The role of culture in adult distance learners' use of surrogates. *Open Learning*, 18(3), 271-287.
- Wang, C., Cheng, Z., Yue, X.-G., & McAleer, M. (2020). Risk management of Covid-19 by universities in China. *Journal of Risk and Financial Management*, 13(2): 36. <http://doi.org/10.3390/jrfm13020036>
- Zan, N. & Zan, B. U. (2020). Koronavirüs ile acil durumda eğitim: Türkiye'nin farklı bölgelerinden uzaktan eğitim sistemine dâhil olan edebiyat fakültesi öğrencilerine genel bakış. *Turkish Studies*, 15(4), 1367-1394. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44365>
- Zuhairi, A., Wahyono, E. & Suratinah, S. (2006). The historical context, current development, and future challenges of distance education in Indonesia. *Quarterly Review of Distance Education*, 7(1), 95-101.

A Research on the Urgent Transition to Distance Education in Higher Education: The Case of Firat University

Damla Topçu^{1*}

¹ Firat University, Kovancılar Vocational School, Department of Health Care Services, Elazığ, Türkiye

dtopcu@firat.edu.tr

*Corresponding Author

Received: 08.02.2024
Accepted: 25.10.2024
Available Online: 31.01.2025

Abstract: Distance education is an education model that is realized independently of time and space by using internet and technologies. In emergencies, distance education can be applied at all levels of education or at certain levels of education. Due to the February 6 Kahramanmaraş earthquakes, emergency distance education model was introduced in higher education. In this study, it was tried to reveal students' views on emergency distance education. Qualitative research method was used in the study and phenomenological design was preferred. The study group of the research consists of students at Kovancılar Vocational School who experienced emergency distance education. Interviews were conducted with students from different departments using a semi-structured interview form. After the data obtained from the interviews were transcribed, they were coded and themes were determined. The themes of the research are; the advantages of emergency distance education, the disadvantages of emergency distance education, the reasons why students do not attend the courses and the problems experienced in emergency distance education. In the research, it was determined that distance education is advantageous in terms of unlimited time and space, low cost, comfort, time saving, but disadvantageous in terms of inefficiency, lack of tutorial, lack of interaction and inability to express oneself clearly. In addition, it is seen that all of the students do not attend the classes regularly and the reasons for this are the lack of obligation, internet limitation, being earthquake victims and the focusing problem caused by the home environment. Another result of the research is that students experience problems such as limited internet, some technical problems, ineffective lessons and lack of focus in distance education.

Keywords: Earthquake, Student, Distance education, University

INTRODUCTION

The development of technology day by day has led to the emergence of many alternative education systems to formal education. One of these education systems is distance education (Tuncer & Taşpınar, 2008). Distance education emerges as an alternative education system to meet the demand for education (Bakioğlu & Çevik, 2020). Distance education is an education model in which students, instructors, and resources located in spatially different places are brought together by utilizing telecommunication systems (Schlosser and Simonson, 2002). In other words, distance education is an economical and interactive form of education that is realized independently of time and space by using information and communication technologies (Gökçe, 2008). In addition, one of the advantages of distance education is that it provides flexibility to both students and instructors in terms of time and space (Uşun, 2006). The aim of distance education is to eliminate temporal and spatial barriers in education by utilizing technological developments and to continue education in a way that is not affected by time and space (Özbay, 2015: 378). Distance education is important in terms of enabling education to reach wider masses in a short time and with less cost (Banks et al., 2007).

In distance education, courses are conducted synchronously (synchronous) or asynchronously (asynchronous). In synchronous courses, students and educators can communicate with each other. In the asynchronous format, students can access the lectures via the internet whenever and wherever they want and follow the lectures with the lecture recordings and videos uploaded to the system. In synchronous courses, students can communicate with the instructor instantly and ask questions simultaneously, whereas in asynchronous courses, students cannot ask questions to the instructor simultaneously and cannot communicate with the instructor (Serçemeli & Kurnaz, 2020).

Distance education, which offers a different education method compared to traditional education methods, has advantages and disadvantages (Karakuş et al., 2020). Some of the advantages of distance

education are that it reduces education costs, can reach people from all age groups, provides equality of opportunity, transfers information easily and quickly (Balaban, 2012), and enables working students to continue their education (Bates, 2015). Traxler states that distance education is also advantageous in terms of affordability and accessibility (2018: 4). In addition, it can be said that distance education is advantageous in terms of providing flexibility in time and space, being shaped according to the learning speed of the student (Arat & Bakan, 2014), providing opportunities for those who cannot access education (Odabaş, 2003), providing rich course materials and saving time (Kırık, 2016).

In order to benefit from the advantages of distance education, students must first have digital technologies and have the skills to use and manage these technologies. Therefore, in addition to being able to access technology within socioeconomic conditions, the ability to use technology is also important for students to participate in and understand the lessons. This situation reveals that there are different situations that students need to consider in distance education other than attending and succeeding in the courses (Zan & Zan, 2020). In addition to the advantages of distance education, there are also some disadvantages. Points such as not receiving instant feedback during the education period, being connected to technological devices, social distancing and problems with equivalence in other universities are among the disadvantages of distance education (Venter, 2003; Zuhairi, Wahyono, & Suratinah, 2006; Lei & Gupta, 2010; Horspol & Lange, 2012; De Paepe, Zhu, & Depryck, 2018; Gewin, 2020). In a study conducted by Karakuş et al. it was determined that distance education limited the communication between student-student and student-educator and negatively affected socialization skills. It is also seen that it negatively affects students' motivation (Karakuş et al., 2020). Lack of measurement and evaluation in exams, technological limitations, inequality of opportunity, loss of motivation, technical problems, and being unprepared are among the disadvantages of distance education (Özdoğan & Berkant, 2020). When we look at the problems experienced by students in distance education, it is seen that they experience problems such as communication and technical problems (Keskin & Özer Kaya, 2020), internet connection problems and device limitations. In the study conducted by Karakuş et al. (Karakuş et al., 2020), it was determined that although the students attended the courses regularly, they could not follow all of the courses due to technical problems during the course (Karakuş et al., 2020). Especially in rural areas, where there is no internet access, there are problems in following the lessons. In addition, the fact that not everyone has internet at home and there are situations where a person has only a limited amount of data from his/her smartphone is among the other problems experienced in distance education (Ramos-Morcillo et al., 2020). This situation reveals inequality of opportunity in distance education.

Distance education model is utilized in many parts of the world. In Turkey, it is seen that distance education activities have increased recently (Özbay, 2015). In emergencies, distance education model can be used at all levels of education or at certain levels of education. Due to the February 6 Kahramanmaraş earthquakes, an emergency distance education model was adopted in higher education. In this study, it was tried to reveal the opinions of students who experienced the emergency distance education model about distance education.

METHOD

Research Model

In this study on the transition to emergency distance education in higher education, qualitative research method was used and the research was designed with an interpretivist approach. Phenomenological design was preferred as the research design. Phenomenological research aims to draw common meanings from the experiences of one or several people (Creswell, 2016). This study will focus on the experiences of students who have personally experienced emergency distance education.

The research is shaped around three main research questions. The first one is about the advantages and disadvantages of emergency distance education, the second one is about the problems experienced by the students, and the third one is about whether the students follow the courses or not.

Study Group

The study group of the research was selected from the students studying at Fırat University, Kovancılar Vocational School. In this study, in which purposive sampling method was preferred, it was aimed to reach students who experienced the emergency distance education process. In qualitative research,

the number of participants is determined by saturation. In this framework, a total of 12 participants were interviewed. In-depth interviews were conducted using a pre-prepared semi-structured interview form.

In order not to reveal the identities of the participants ethically, the participants were coded according to the order of the interview. For example, the first participant was coded as "I1". Information about the participants is shown in Table 1.

Table 1

Sociodemographic characteristics of the participants

Interviewer Code	Gender	Age	Program	Hometown	Interview Duration
I1	Female	23	Opticianry Pr.	Kahramanmaraş	21
I2	Female	19	First and Emergency Aid Pr.	Diyarbakır	17
I3	Male	21	First and Emergency Aid Pr.	Diyarbakır	20
I4	Female	35	Business Management Pr.	Elazığ	23
I5	Male	20	Computer Programming	Malatya	18
I6	Female	22	First and Emergency Aid Pr.	Diyarbakır	17
I7	Female	19	First and Emergency Aid Pr.	Elazığ	21
I8	Female	20	First and Emergency Aid Pr.	Malatya	15
I9	Male	18	First and Emergency Aid Pr.	Elazığ	18
I10	Female	23	Health Institutions Management Pr.	Elazığ	17
I11	Female	24	Health Institutions Management Pr.	Elazığ	22
I12	Female	21	Eczane Hizmetleri Pr.	Elazığ	16

As seen in Table 1, 9 of the participants are female, 3 of them are male, their ages are between 18-35 years old and they are students of Opticianry Program (1), First and Emergency Aid Program (6), Business Management Program (1), Computer Programming Program (1), Health Institutions Management Program (2) and Pharmacy Services Program (1). The participants' hometowns are Kahramanmaraş, Diyarbakır, Elazığ, Malatya. As can be seen here, all of the participants live in the earthquake zone.

Data Collection Tool

The data collection technique of the research is in-depth interview, which is a technique of qualitative research method. In-depth interviews were conducted with the participants using a semi-structured interview form prepared in advance.

Data Collection Procedure

Interviews with Kovancılar Vocational School students residing in Elazığ and Kovancılar were conducted at Fırat University. In the research, 12 students were interviewed and the interviews were recorded with the consent of the participants. The interviews lasted between 15-23 minutes. The interviews were terminated after the 12th interview because the research reached data saturation.

In this study, the principles of research ethics were observed and the necessary ethics committee permissions were obtained. Within the scope of ethics committee permission, a document dated 05.12.2023 and numbered 20224 was obtained from Fırat University, Social and Human Sciences Research Ethics Committee.

Data Analysis

After the data obtained from the interviews were transcribed into text, codes and themes were determined, thematic analysis was performed and interpreted. It is seen that the data obtained in the study support the literature.

FINDINGS

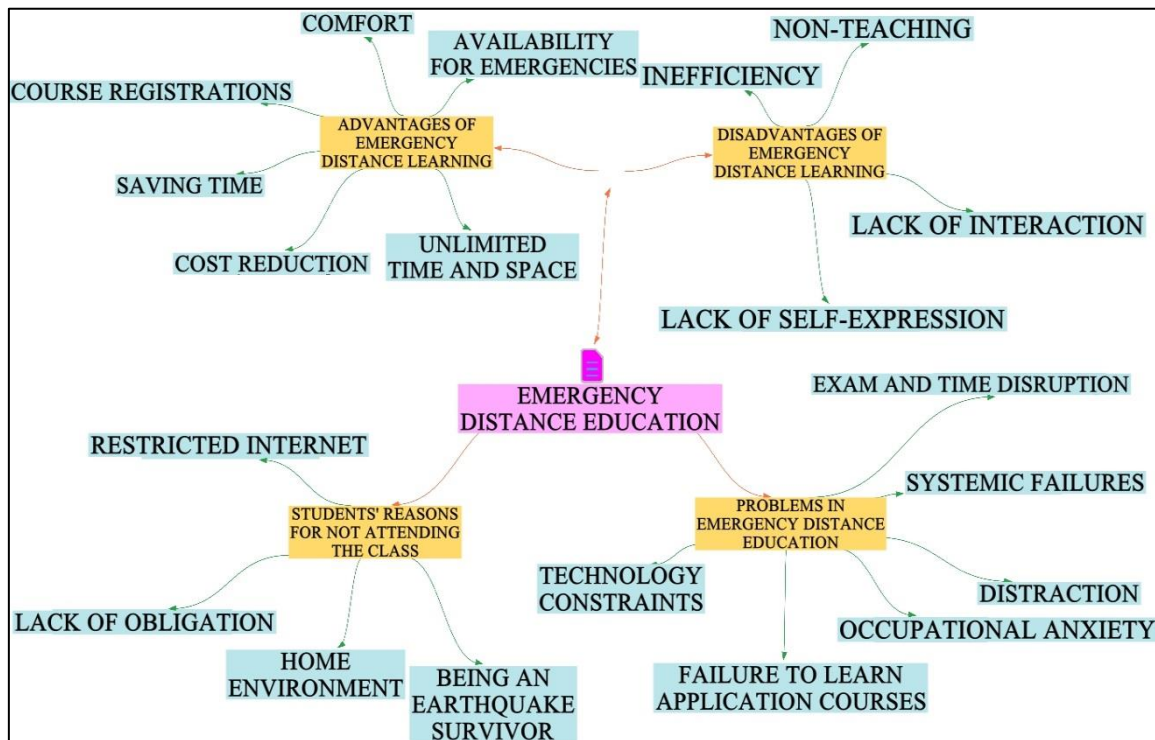
From the questions asked to the participants and the answers received, codes were extracted and themes were determined using the MAXQDA Qualitative Data Evaluation Program. Four themes were identified in the study. These are; the advantages of emergency distance education, the disadvantages of

emergency distance education, the reasons why students do not attend the course and the problems students face in distance education. The concept map of the research is shown in Figure 1.

Figure 1

Concept Map of the Research

In the interviews with the students, the question “What do you think about emergency distance education?” was asked and when the answers received from the students were analyzed, advantageous and disadvantageous opinions about distance education were encountered. Therefore, the themes of “advantages of emergency distance education” and “disadvantages of emergency distance education” were identified.

1. Advantages of Emergency Distance Education

The theme of the advantages of emergency distance education was divided into the sub-themes of “unlimited time and space”, “low cost”, “convenience”, “saving time”, “course recordings” and “convenient for emergencies”.

1.1. Unlimited Time and Space

Participants stated that distance education is advantageous in terms of allowing them to attend classes anytime and anywhere. Some of the participants' statements are given below.

“The only good thing about it is that we have to take the course while we are here, but for example, when we were on the phone, if we had another job, we could do it at the same time. Even if we were outside, we could open it and listen to it. This is the only good thing for me. (...)” (I1)

“As a student, transportation to class was very comfortable. We didn't go anywhere, you know, we could go to class as soon as we woke up. (...)” (I3)

“In distance education, you can take classes from anywhere, so it is advantageous in this respect.(...)” (I11)

1.2. Cost Reduction

Participants stated that distance education is financially advantageous because they do not come to school. Especially the students coming from Elazığ to Kovancılar stated that their expenses decreased

because they did not pay transportation and food fees. Some of the statements of the participants are given below.

"(...) We ate our food at home, it was very good in that respect. It was good financially, but not in terms of learning." (I3)

"I really had a lot of problems with transportation because I was in the village. Other than that, to tell the truth, I was actually more comfortable then. There is no shuttle service in the village every morning. I have to come and go by private car, so it was more advantageous for me to have distance education.(...)" (I4)

"Since our school is in Kovancılar, in the district, distance education was very useful for us in terms of transportation. Coming and going to school is torture for us. Transportation is troublesome. Transportation vehicles are very troublesome, we cannot find them, we have problems in that regard. It was very good for us not to have to come to school face to face.(...)" (I9)

"(...) In face-to-face education, we used to come here for classes three days a week, we used to eat during lunch breaks, and we used to pay for the cafeteria here. So it was a little bit better for us in that respect, in terms of money." (I10)

1.3. Comfort

Students stated that distance education offered comfort. It can be said that distance education offered comfort to the students since they did not have to prepare to go to school and there was no rush to prepare for the lessons. Some of the participants' statements are given below.

"Because it is online, we know that the teacher does not see us, for example, the discipline when we come here is not the same as the discipline at home. We were going to class in pajamas at home (...)" (I2)

"The good things were that the flexibility of the course was a little more comfortable and the teachers could be a little more supportive in this regard... (...)" (I5)

"What made it easier was that you were comfortable. You were letting yourself go because you were not adapted to the lessons.(...)" (I8)

1.4. Saving Time

Students stated that they did not lose time in distance education because they did not come to school. In this respect, it can be said that distance education provided time for students to do different things outside the classroom. Some of the participants' statements are given below.

"...there were students preparing for exams, such as dgs, kpss. You know, it created time for them. It made them work harder. Or we had friends who worked outside the classroom, maybe it could be an advantage for them. Other than that, there was not much else. Maybe the time you allocate for yourself was increasing." (I2)

"There was no loss of time.(...)" (I5)

"In face-to-face education, getting ready and going to school, being at school at noon, all of these things cause loss of time, but in distance education, since these things do not happen, it was more advantageous in terms of time." (I11)

1.5. Course Registration

The fact that the courses in distance education are recorded and students can access these course recordings from the distance education system at any time enables them to listen to the missed courses again. In this way, unlike face-to-face education, it is seen that the ability to re-listen to missed lessons in distance education provides an advantage to students. Some of the participants' statements are given below.

"The fact that the lectures were recorded made it possible to watch them again, but in face-to-face education, you are responsible for taking notes, and it is a problem when you miss them or do not fully understand them" (I4)

"I am a person who loves my department, I am also interested in my lessons in the same way. In this context, I was making an effort to attend the lessons. Even if I didn't attend the lessons, there are replay videos of the lessons, I was trying to follow them again from the videos.(...)" (I5)

"(...) I was also taking other courses, like driving courses, because it was compulsory, I was taking them for the department. In the meantime, I couldn't enter. You had the chance to watch it afterwards, but..." (I7)

1.6. Availability for Emergencies

Although some of the participants were not satisfied with distance education, they stated that distance education was advantageous because they could not stay away from education in extraordinary situations. Some of the participants' statements are given below.

"I am glad that there is such a system, at least we did not fall behind in the department, we did not fall behind in our courses. We tried to complete them somehow. I was very satisfied in this respect, but I hope that such extraordinary disasters will never happen to us again. It is very important to have such an advantage at least in difficult situations." (I4)

"Distance education and face-to-face education have very different places, but distance education is a system that has the potential to work in case of any necessity. Of course, it is not a substitute for face-to-face. But I can say it is okay. Better than nothing (...)" (I5)

"(...). Of course, distance education is definitely better than no education at all. But let me put it this way, I do not prefer it to face-to-face education." (I6)

2. Disadvantages of Emergency Distance Education

From the answers received from the participants, the theme of "disadvantages of emergency distance education" was divided into the sub-themes of "inefficiency", "not being instructive", "lack of interaction" and "not being able to express oneself".

2.1. Inefficiency

Participants stated that the distance education system is inefficient. It can be said that the fact that the distance education system is not a conventional system negatively affects students' listening and participation in the lessons, and this situation causes students not to get efficiency from the lessons. Some of the participants' statements are given below.

"I don't think it is as efficient as face-to-face. Yes, we were still getting efficiency, but I think face-to-face is better for me. Because we have applied courses, first aid course, Opticianry course. I think it would have been more appropriate to discuss these face to face. So I don't think we get much efficiency." (I1)

" (...). We could not get much efficiency in any way. Speaking for myself, I attend classes, but you know, you are aware of the teacher, he doesn't see you, after all, you are aware of this, inevitably, the focus in the classroom and the focus at home are not the same in any way. It was not very productive(...)" (I2)

"The efficiency of the lesson was very low because it was not face-to-face. I couldn't pay much attention, I couldn't pay attention (...)" (I8)

"...the efficiency of the lesson was sometimes a problem, but we tried to fill it." (I10)

2.2. Non-teaching

Participants stated that the courses they took in distance education were not instructive and permanent. When the students looked back, they stated that they did not gain any knowledge in distance education and that they could not add new things to their profession and that distance education was not advantageous in this respect. Some of the participants' statements are given below.

"(...). It did not stay in the mind much, the information was in the air." (I1)

"It made no contribution in terms of education. It's just good for passing the semester, just for passing the semester. I don't think it added anything in terms of knowledge. Maybe this can be an advantage for students who fail too many exams. You get high grades, but you get empty grades. You get notes that are not filled in. So I don't think there was much advantage (...). For example, when it was face-to-face, I remembered what I wrote, but not in online education(...)" (I2)

"(...). I think that a person who graduates with distance education has not learned anything(...)" (I3)

"For example, I don't know anything. In the first semester, at least I was familiar with the lessons, even if I had difficulties, I had some knowledge. But I had no knowledge in distance education. I didn't understand anything(...)" (I8)

2.3. Lack of Interaction

Participants stated that there is no teacher-student and student-student interaction in face-to-face education in distance education. It can be said that while this situation negatively affects socialization on the one hand, it also leaves the technique of mutual questioning and learning in the background. Therefore, the

lack of face-to-face interaction also negatively affects students' learning. Some of the participants' statements on the subject are given below.

"(...). Distance education also made students more asocial. When we were here, we were still talking to each other, we could socialize." (I3)

"(...). In face-to-face, we can interact with the lecturer one-on-one, we can ask what we don't understand, sometimes he comes to us and teaches us, shows us where we don't understand. It is impossible to do this in online education (...)." (I5)

"(...).In face-to-face education, there are many things that are shown to us in practice. We can face the lecturer and ask questions. But there is no interaction in distance education." (I9)

2.4. Lack of Self-Expression

Some of the participants stated that they could not express themselves vocally on distance education platforms, and sometimes they were late and could not attend the lesson when they wanted to answer the questions asked as a message. Therefore, distance education can negatively affect students' ability to express themselves and actively participate in the course. Some of the participants' statements are given below.

"In the live lesson, the lecturers asked questions, we were preparing to answer them, sometimes the lecturer would answer them himself, we would erase what we had written, and this time, while we were trying to write the second one, it was gone. For example, if I'm not wrong, teacher A. and you have something called Colabrate, when you did it from there, we could turn the sound on. For example, some teachers didn't have the sound on thing, they only had the hand raising thing. We could not speak out loud." (I2)

"(...). When you ask, you ask, the teacher was already explaining something else until I wrote it down." (I7)

3. Reasons for Students Not Attending Class

The participants were asked the question "Were you able to attend the lessons actively/regularly? If not, what was the reason?". When the answers received from the participants are analyzed, it is seen that all of the participants did not attend the lessons actively/regularly. For this reason, the theme of "reasons for students not attending the course" was determined and this theme was divided into the sub-themes of "lack of obligation", "being an earthquake victim", "internet limitation" and "home environment".

3.1. Lack of Obligation

The participants stated that they did not attend the lessons regularly because of the lack of attendance obligation and the flexibility in the lessons. Some of the participants' statements are given below.

"...one of the downsides of online courses is that since there is a little more flexibility, the rate of attending classes inevitably decreases. You know, maybe we had work at night, and as a result, we slept late, and we might not be able to make it to the class in the morning. I can say that there were also such bad sides. (...)." (I5)

"(...). One did not want to enter because it was not compulsory. He didn't want to devote his time to it. If there was an obligation, at least people would say, okay, let's go in, but I never went in like that." (I8)

"In distance education, I didn't attend the classes because I didn't understand them, I just looked at the documents. I didn't attend the classes regularly because there was no obligation to attend the classes and the instructors were flexible." (I11)

3.2. Being an Earthquake Survivor

Some of the participants experienced some difficulties due to being earthquake victims. These problems prevented them from attending classes regularly. Some of the participants' statements are given below.

"...I couldn't participate much when I was in Maraş, etc. We had to move to another place because our house was heavily damaged, so I couldn't attend the classes." (I1)

"I don't know if I should say this myself. I am an earthquake survivor myself. My luck factor could have been a bit higher. We came here after the earthquake.(...) We had internet problems here. (...). That period was a little bit disrupted because we experienced many things due to the earthquake, you know, the separation of the family, the financial livelihood of the family, and then for many reasons, I could not

fully participate in the online class hours that period, but I watched all the videos one by one and made up for it on my own behalf.” (I5)

“There were cracks in the house, it was fine at the time, but you can't stay in the house because the whole building gets evacuated and you can't stay. There is a change of location. You go to someone else's house, maybe you take shelter in another relative's house. There is no order everywhere. Internet access is not available everywhere. We stayed in Bingöl for a while, and as I said, you cannot establish order everywhere. Unfortunately, this affected attending the class.” (I12)

3.3. Restricted Internet

Some of the participants attended classes using mobile internet. However, they had problems in attending the lessons regularly because the internet was not enough. In addition, some participants stated that they could not pay the internet bill due to their financial situation and therefore could not attend the lessons regularly. Some of the statements of the participants are given below.

“No, I could not actively participate in the class. (Why?) It was related to the internet, as I said, we live in a student house. We were forgetting to pay the internet bill, we didn't know when it was due, our internet did not keep up, sometimes it didn't last.” (I3)

“...I was using my phone's internet and that was not enough. When my internet ran out, I could not attend the class.” (I4)

3.4. Home Environment

Participants stated that home and school environments are different from each other and that it is more difficult to focus on lessons at home than at school. In addition, some participants also stated that the presence of other family members and people coming and going in the home environment negatively affected their ability to attend classes or stay in class for a long time. Some of the participants' statements on the subject are given below.

“...inevitably, the focus in the classroom is not the same as the focus at home.(...)” (I2)

“(...). Once they miss that order at home, they run away. Because think about it, there are five or six people in the house and after a while, they start to say 'never mind, let's go here, let's go there, no, that one is coming', so you can't interfere with them, you can only interfere up to a certain point.(...)” (I4)

“There are no lessons at home. When you go to school, you know that you have a duty, you become consciously responsible and you attend that class. Inevitably, you can already get efficiency from that lesson. But in distance education, you may not attend classes at home (...).” (I12)

4. Problems in Emergency Distance Education

The participants were asked the question “What were the problems you experienced in distance education?”. When the answers received from the participants are analyzed, it is seen that there are many problems in distance education. For this reason, the theme of “problems experienced in emergency distance education” was determined and this theme was divided into the sub-themes of “internet limitation”, “systemic failures”, “inability to learn applied courses”, “technology limitation”, “distraction”, “professional anxiety” and “exam and time disruptions”.

4.1. Internet Constraints

The majority of the participants stated that they had internet problems in distance education. In addition to the limited access to the internet, students also experienced internet problems due to the lack of good internet infrastructure in their location. It is also seen that there are problems in connecting to the distance education system because the internet does not have a good signal. Some of the participants' statements on the subject are given below.

“I had problems with the internet.” (I6)

“I had internet-related connection problems. 90% of our problems are already revealed there.(...)” (I5)

“(...). I had problems with internet reception, I had problems with the internet running out. Apart from that, I couldn't find a device. I have experienced such problems a lot.” (I9)

4.2. Systemic Disruptions

The majority of the participants stated that they experienced systemic problems in distance education. It was stated that the distance education system throws the system out of the system during lectures and exams and causes loss of time. It is seen that many people entering the system at the same time causes the system to crash. It was also stated that there was a sound problem caused by the system. It can be said that such systemic problems negatively affect the efficiency of the course and exams. Some of the participants' statements are given below.

"The problem we experienced was that the system was beeping too often. We sometimes had sound problems, so it could be thought that we were not allowed to enter the class, you know, this was a problem. Other than that, there is no problem." (I1)

"...I had a bit of an experience that semester, two of my distance education exams were canceled (...). I had a math exam that way. Just when I was about to upload it to the system, the system kicked me out.(...)." (I5)

"We had a lot of problems in the exam. They said to do 20 questions in 20 minutes or 30 minutes, but when 60 or more students logged into the system, the system would crash and freeze (...)." (I8)

4.3. Failure to Learn Applied Courses

Participants studying in health programs stated that applied courses in distance education were taught theoretically and that they gave project assignments for the application course. However, they stated that they could not learn because there was no practice in the application courses. Some of the participants' statements are given below.

"(...). We have an Opticianry practice course and we gave it as a project assignment. (Is it efficient?) It is not. If we were here, our teacher would show us on models in first aid. In the other one, for example, we are going to cut glass, we have to see the tools ourselves. In this one, we only gave project homework, so it doesn't work." (I1)

"Our Trauma course is normally applied, and the Case course is also applied. But since it is theoretical in the system, we also taught it online. For example, the Trauma course is very important for us. We learn all the limb ruptures and the trauma complications that may occur after them in this course. But we have nothing in our minds right now. We only remember the lessons we saw in the ambulance service training in the first year." (I2)

"I didn't understand what the lecturer wanted to explain. He was trying to show me the medicine, for example, I didn't even know what he was talking about because I couldn't see the medicine. It wasn't productive because I couldn't see it, so I had problems in that respect." (I7)

4.4. Technology Constraints

Some of the participants stated that they did not have a computer and that they tried to attend class on their phones, but sometimes the phones were not enough. For this reason, they received computers or phones with better features from others. One participant even stated that he had to buy a computer for this reason. Some of the statements of the participants are given below.

"(...). I couldn't enter the system from my own phone because of the system. I had to go and do something, for example, I had to buy a computer phone from left and right. That way, I could access the distance education system." (I3)

"...unfortunately, we didn't have a computer, so we couldn't buy one. I was using my phone, and since we were using the phone, the text was very small, so we were glued to the screen. But we still tried to do as much as we could, honestly, as much as we could." (I4)

"It wasn't over the phone. They give project assignments. It was not possible by phone. I had to buy a computer, I couldn't ask someone every day.(...)." (I7)

4.5. Distraction

Some of the participants stated that they could not focus on the lessons and experienced distraction in distance education. It can be said that when students attend classes with computers or phones, they cannot focus on the lessons and get efficiency from the lessons due to the comfort of home and the distractions in technological devices. Some of the participants' statements are given below.

"(...). There was too much distraction. When you are at home, when you are in a classroom, you can pay full attention, but not on the computer.(...)" (I8)

"(...) After all, we plan to do this profession in the future. We are aware that we need to learn these things, but because it was a distance, we were in a home environment, we were in a comfortable environment, which negatively affected our understanding and increased our distraction a lot.(...)." (I9)

4.6. Occupational Anxiety

Participants with practical courses stated that they may have problems in their professional lives because they did not see the practical courses face-to-face. They also stated that they could not learn anything with distance education and that they could not become a healthcare professional in this way. Some of the statements of the participants are given below.

"(...) Distance education is difficult in these departments such as nursing, medicine, midwifery, paramedic. If that person graduates with distance education, when he starts working, the patient takes care of him, he takes care of the patient. He cannot do anything. Because there is no practice in distance education." (I3)

"You cannot become a healthcare professional with distance education. The number of deaths increases. Many different things will occur." (I7)

"Since we are paramedics, our lessons should be more hands-on. Therefore, I think that we will have a lot of difficulty when we go to work because we do not understand it in practical lessons. We have such a problem.(...)" (I8)

4.7. Examination and Time Disruption

Participants also stated that they experienced systemic problems in the exams, that they could not return to the questions in distance education exams, that they were stressed because the time was seen in front of them, and that everyone's questions were different. It was also stated that the questions were made more difficult and the time was limited in order to prevent cheating. In addition, it was also stated that the exam grades in distance education were higher than the exam grades in face-to-face education and that cheating was practiced. In this case, it can be said that the measurement and evaluation activities of the distance education system are not very healthy. Some of the participants' statements are given below.

When I took the exam in online education, it was stressful because of the time limit. When we take the exam in a classroom environment, we are more comfortable. For example, I can start from any question I want. But when it is online, there is a time limit, and that time put me under such stress. I have anxiety, my hand shakes when I see it. So I think face-to-face education was better. My success rate was better." (I2)

"In distance education, we didn't take the exam with just one device, with a technological device. There were three or four devices, there were at least three or four people with us. Everyone knew this. (Were you cheating?) Yes, we say it openly." (I3)

"(...) We couldn't pass the questions. When you passed a question, you couldn't go back to the next question. We had a lot of trouble in this regard. But they were doing this to prevent cheating. I don't know, I hope in the next distance education situation they will expand the time intervals and make it easier for people to enter." (I8)

DISCUSSION, CONCLUSION AND RECOMMENDATIONS

Upon the February 6 Kahramanmaraş earthquakes, the face-to-face education model in higher education was switched to the emergency distance education model. In this study, the views of students who experienced emergency distance education on distance education were examined. It was determined that emergency distance education has advantageous and disadvantageous aspects for students. Students stated that distance education is advantageous in terms of being unlimited in terms of time and space, reducing the cost, providing comfort, saving time, having course records in the system and ensuring that they do not stay away from education in emergencies. In the study conducted by Serçemeli and Kurnaz (2020) on university students, it was determined that the ability to watch the course records again, saving time and having a flexible education opportunity are advantages in distance education.

The disadvantages of distance education for students are that the courses are inefficient, there is no instructor, there is no student-student, instructor-student interaction and they cannot express themselves. In Serçemeli and Kurnaz's (2020) study, the feeling of social isolation and inability to access instructors and the internet were identified as negative aspects of distance education. In the study conducted by Keskin and Özer

Kaya (2020) on students, it was determined that distance education is disadvantageous in terms of students not being able to express themselves sufficiently, not getting enough feedback and forgetting the subjects taught quickly. According to Simonson, Schlosser, and Orellana (2011), distance education, like formal education, is an effective form of education. However, the students' statements that the courses, especially the application courses, are inefficient and not instructive show that emergency distance education is not as effective as face-to-face education. In the study conducted by Karakuş et al. (2020), the suggestions of both students and academicians to switch to face-to-face education as soon as possible also reveal that distance education is not as effective as face-to-face education.

It is seen that students' not attending the courses in distance education is an important problem for instructors (Karakuş et al., 2020; Özer & Çekici, 2020; Şen Yaman, 2022). In this study, it was determined that all of the students did not attend the courses regularly. The main reasons for students not attending classes were the lack of attendance obligation and internet limitations. In addition to these, the fact that the students were earthquake victims and that the lessons were held at home were also among the reasons why the students did not attend the lessons. Students experienced some problems in distance education. The most important of these problems were internet limitation and systemic failures. In addition, all of the students who had practicum courses had problems in learning their practicum courses in distance education. In addition to these, the problem of access to technological devices, distraction, professional anxiety, disruptions related to exams and time are also among the problems that students experience in distance education. In the study conducted by Serçemeli and Kurnaz (2020), the main problem experienced in distance education is not being able to access the internet. In the study conducted by Kürtüncü and Kurt (2020), one of the problems experienced by students is the thought of how the application courses will be. In addition, systemic problems due to the inadequacy of the distance education infrastructure, the internet problem experienced by many students entering the system, not being able to follow the lessons and not getting efficiency from the lessons are among the problems identified. In other studies, it has been determined that theoretical courses can be done remotely, but there are problems with practical courses (Sahu, 2020; Wang et al., 2020; Keskin & Özer Kaya, 2020). Keskin and Özer Kaya state that the contribution of distance education to theoretical courses is more than application courses. In addition to theoretical knowledge, the student's practice will contribute to professional practice ability (2020: 65). In this case, students will not experience professional anxiety about their future professions.

In this study, it is thought that identifying the disadvantages and problems related to distance education will contribute to the development of the distance education system. Considering the differences between urban and rural areas in future studies on this subject and conducting separate studies with students living in rural and urban areas will provide important contributions in terms of better understanding the advantages and disadvantages of distance education and the problems experienced in distance education. In addition, it is also important to conduct research on what can be done for practice courses in distance education in terms of developing the distance education system.

REFERENCES

- Ar Arat, T, Bakan, Ö. (2014). Uzaktan eğitim ve uygulamaları [Distance education and its applications]. *Journal of Selcuk University Vocational School of Social Sciences*, 14(1-2), 363-374.
- Bakioğlu, B. & Çevik, M. (2020). Covid-19 pandemisi sürecinde fen bilimleri öğretmenlerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri [Science teachers' views on distance education during the Covid-19 pandemic process]. *Turkish Studies*, 15(4), 109-129. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.43502>
- Balaban, E. (2012). *Dünyada ve Türkiye’de uzaktan eğitim ve bir proje önerisi [Distance education in the world and Turkey and a project proposal]*. İstanbul: Işık University.
- Banks, F., Bird, M., Deane, M., Hedges, C., Leach, J. & Moon, B. (2007). Costing open and distance teacher education: Case study examples from Sub-Saharan Africa, Washington D.C, USA: World Bank Institute. (Retrieved: https://wikieducator.org/images/1/1a/Costing_Study_101907.pdf).
- Bates, A. W. (2015). *Teaching in a digital age*. Open Educational Resources Collection. 6. University of Missouri, St. Louis. <https://irl.umsl.edu/oer/6>
- Creswell, J. W. (2016). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni [Qualitative research methods: Qualitative research and research design according to five approaches]* (3. Baskı). Mesut Bütün and Selçuk Beşir (Trans. Ed.). Ankara: Siyasal Bookstore.
- De Paepe, L., Zhu, C., & DePryck, K. (2018). Drop-out, retention, satisfaction and attainment of online learners of dutch in adult education. *International Journal on E-Learning*, 17(3), 303-323.
- Gewin, V. (2020). Covid-19 bekletilirken öğretimi çevrimiçi taşımak için beş ipucu [Five tips for moving teaching online while Covid-19 is on hold]. *Nature Journal*, 580: 295-296.
- Gökçe, T. A. (2008). Küreselleşme sürecinde uzaktan eğitim [Distance education in the process of globalisation]. *Dumlupınar University Journal of Faculty of Education*, (11), 1-12.
- Horspool, A. & Lange, C. (2012). Applying the scholarship of teaching and learning: Student perceptions, behaviours and success online and face-to-face. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 37(1), 73-88.
- Karakuş, N. Ucuzsatar, N. Karacaoğlu, M. Ö. Esendemir, N. & Bayraktar, D. (2020). Türkçe öğretmeni adaylarının uzaktan eğitime yönelik görüşleri [Turkish teacher candidates' views on distance education]. *RumeliDE Journal of Language and Literature Studies*, (19), 220-241. DOI: 10.29000/rumelide.752297.
- Keskin, M, & Özer Kaya, D. (2020). Covid-19 sürecinde öğrencilerin web tabanlı uzaktan eğitime yönelik geri bildirimlerinin değerlendirilmesi [Evaluation of students' feedback on web-based distance education in the Covid-19 process]. *Izmir Kâtip Çelebi University Journal of Faculty of Health Sciences*, 5(2), 59-67.
- Kırık, A. (2016). Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi ve Türkiye’deki durumu [Historical development of distance education and its situation in Turkey]. *Marmara Journal of Communication*, (21), 73-94.
- Kürtüncü, M. & Kurt, A. (2020). Covid-19 pandemisi döneminde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitim konusunda yaşadıkları sorunlar [Problems experienced by nursing students in distance education during the Covid-19 pandemic period]. *Eurasian Journal of Social and Economic Research (ASEAD)*, 7(5), 66-77.
- Lei, S. A. & Gupta, R. K. (2010). College distance education courses: Evaluating benefits and costs from institutional, faculty and students’ perspectives. *Education*, 130(4): 616-631.
- Odabaş, H. (2003). İnternet tabanlı uzaktan eğitim ve bilgi ve belge yönetimi [Internet-based distance education and information and document management]. *Turkish Librarianship*, 17(1), 22-36.
- Özbay, Ö. (2015). Dünyada ve Türkiye’de uzaktan eğitimin güncel durumu [Current status of distance education in the world and Turkey]. *International Journal of Educational Sciences*, 2(5), 376-394.

- Özdoğan, A.Ç. & Berkant, H. G. (2020). Covid-19 pandemi dönemindeki uzaktan eğitime ilişkin paydaş görüşlerinin incelenmesi [Examining stakeholder views on distance education during the Covid-19 pandemic period]. *Journal of National Education*, 49(1) Özel Sayı: 13-43.
- Özer, Ö. & Çekici, Y. E. (2020). Uzaktan eğitim yoluyla yürütülen Türk dili derslerinin değerlendirilmesi: Nitel bir araştırma [Evaluation of Turkish language courses conducted through distance education: a qualitative research]. *RumeliDE Journal of Language and Literature Studies*, (Ö7), 92-110. <https://doi.org/10.29000/rumelide.808251>
- Ramos-Morcillo A. J., Leal-Costa, C., Moral-García J. E. & Ruzafa-Martínez, M. (2020). Experiences of nursing students during the abrupt change from face-to-face to e-learning education during the first month of confinement due to Covid-19 in Spain. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(15), 5519. <https://doi.org/10.3390/ijerph17155519>
- Sahu, P. (2020). Closure of universities due to coronavirus disease 2019 (Covid-19): Impact on education and mental health of students and academic staff. *Cureus*, 2019(4), 4-9. <http://doi.org/10.7759/cureus.7541>
- Schlosser, A. L. and Simonson, M. (2002). *Distance education: Definition and glossary of terms* (Second ed.). Iap.
- Serçemeli, M. & Kurnaz, E. (2020). Covid-19 pandemi döneminde öğrencilerin uzaktan eğitim ve uzaktan muhasebe eğitimine yönelik bakış açıları üzerine bir araştırma [A research on students' perspectives on distance education and distance accounting education during the Covid-19 pandemic period]. *International Journal of Social Sciences Academic Research*, 4(1), 40-53.
- Simonson, M., Schlosser, C. & Orellana, A. (2011). Distance education research: A review of the literature. *Journal of Computing in Higher Education*, 23(2-3), 124.
- Şen Yaman, G. (2022). Arapça öğretiminde uzaktan eğitim uygulamalarına yönelik akademisyen görüşleri [Academician views on distance education applications in Arabic language teaching]. *Gazi University Gazi Faculty of Education Journal, GEFAD-YABDİLSEM*, 1(1), 79-114.
- Traxler, J. (2018). Distance learning-predictions and possibilities. *Education Sciences*, 8(35), 1-13.
- Tuncer, M. & Taşpınar, M. (2008). Sanal ortamda eğitim ve öğretimin geleceği ve olası sorunlar [The future of education and training in virtual environment and possible problems]. *Journal of Social Sciences*, X(1), 125-144.
- Uşun, S. (2006). *Uzaktan eğitim [Distance education]*. (1st Edition), Ankara: Nobel Publishing Distribution.
- Venter, K. (2003). Coping with Isolation: The role of culture in adult distance learners' use of surrogates. *Open Learning*, 18(3), 271-287.
- Wang, C., Cheng, Z., Yue, X.-G., & McAleer, M. (2020). Risk management of Covid-19 by universities in China. *Journal of Risk and Financial Management*, 13(2): 36. <http://doi.org/10.3390/jrfm13020036>
- Zan, N. & Zan, B. U. (2020). Koronavirüs ile acil durumda eğitim: Türkiye'nin farklı bölgelerinden uzaktan eğitim sistemine dâhil olan edebiyat fakültesi öğrencilerine genel bakış [Emergency education with coronavirus: An overview of literature faculty students involved in the distance education system from different regions of Turkey]. *Turkish Studies*, 15(4), 1367-1394. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44365>
- Zuhairi, A., Wahyono, E. & Suratinah, S. (2006). The historical context, current development, and future challenges of distance education in Indonesia. *Quarterly Review of Distance Education*, 7(1), 95-101.